

TAALI FEERE-FEEREEJI

著者(英)	Paul Kazuhisa Eguchi
journal or publication title	Senri Ethnological Reports
volume	45
page range	466-473
year	2003-12-26
URL	http://doi.org/10.15021/00001846

TAALI FEERE-FEEREEJI

273 Tathan bee Mbambamo

Qissawol man.

Be mbi'i mboodi donno haa duniya doo. Innde maari Tathan. Duniya leddi bee asama fuu, ndi taari cak, ndi taari nde jeed'idi. Ndi taari asama bee leddi fuu, feere maari ndi taari nde jeed'idi. Ndi wi'i: "Nden kam Alla tagaay mboodi feere ko furi yam." Ndi mani hoore maari. Mboodi ngofndi boo be don mbi'a dum Mbambamo. De meedaay yiidugo sam. De don nannantira nonnon. De anndaa ndiye furi. Mbambamo don wondi bee malaa'ika'en.

Sey, Mbambamo wuri waali daani. Tathan goo, donno worri burdan mboodi haa duniya kam fuu.

Sey, ummi don waanca, yehi tawi Mbambamo don daani.

Sey, o tokki haa kine Mbambamo, nasti gal kine doo, wurti gal doo. Mbambamo don daani finaay. Nde fini, malaa'ika'en joodfinoobe dakki mum goo, o wi'ata: "Tathan wari saali haa kine maa doo wurti, a finaay doo." O wi'i: "Tathan ba mawniri doo, mi nanataa doo?" O wi'i: "I'i." O wi'i: "Nden kam Alla tagaay bana amin doo. Tagaay huunde haa duniya ko furi yam kam walaa." O juki. O ummi o dilli. Domka naawi mo dilli yarugo haa weendu. Innde weendu boo Baybuubel. O yehi o don yara, paaba wurti nder weendu goo, wari modi mo, nastidi weendu goo. Paaba kam be ngeccaay innde mum. Paaba nastidi weendu goo, weendu boo manji kadi juki, wi'ata: "Nden kam ba am walaa. Mboodi Mbambamo ba maari walaa ko Alla tagi fuu, ndi wari haa ndi yara, paaba wari modi ndi nasti nder am, joodi. Nden kam bana am walaa." Naa weendu boo juki kadi? Paaba bee mboodi fuu mannga haa wari nasti nder maako.

Sey, Jawmiraawo jippini malaa'ikaajo. O wi'i dum: "Yah soofnu hoore maa, a wara, min lafe." Malaa'ikaajo wari haa weendu goo, soofni wakeere, weendu jinni. Hoore soofaay. Malaa'ikaajo boo woni ka juki. O wi'i: "Weendu Baybuubel nii, miin mi wara mi soofna hoore am, he'anaay yam, ndiyam jinni?" O wi'i ba maako walaa.

Nden, Jawmiraawo neli malaa'ikaajo feere. O wari tuuti mo tuude. Duubi cap-pande jeed'idi o don yaha nder tuude man doo jinnaay. O wurtaay.

Ban nii, mi nani tariiha maagol.

Timmi man boo.

(19/2/1990, Aamadu bii Moodibbo danyaado haa Keyni yeewti ka haa Keyni. Ladan yecci Aamadu. Ladan boo nani dum haa leddi fuunaange.)

274 Sewa-korlel, faada-kunndugel, uppa-deerel, bee sewa-keesi

Taalel taalel namarga pelle dow hoore maa. A nani maa?

Sewa-korlel, faafa-kunndugel, uppa-deerel, sewa-keesi, be ndilli ittoygo cabbulle haa ladde.

Too, be don ndilla, be don ndilla, be don ndilla, be tawi maayo mannga.

See, be njaadi ndiyam, be ciwti. Be ummi. Be ndilli. Be njehi be tawi cabbulli. Nde be tawi cabbulli goo, be mbi'i: "Moy wa"ata? Moy ittana en?" Uppa-deerel wi'i, kanyum kam wa"an. Uppa-deerel, fiira, nanngi leggal cabbulli yaha wa"a, kakar kakar, reedu fusi. Kanyum do"i, o waati. Be mbi'i: "Moy yeccoyta wuro? Ndaa, moy wookata?" Faafa-hunnduko vi'i: "Miin kam mi wookan." O wafi kiliw-liwliw, hunnduko seeki kanyum boo do"i, waati. "Moy doggata yaha yecca wuro?"

See, sewa-korlel vi'i: "Miin kam mi yahan mi yecca wuro." O fuddi tap tap tap tap, haa dogga goo, korlel yewi o do"i dondon. Kanko boo waati. Mbuuduudu wi'i: "Miin kam mi taadan mi uwa." Sewa-keesi, kanyum boo, fiira, o taadi haa o uwa goo, see, keesi maako yewi.

Takalamulus takkaandu bu'e bojel.

(1969-70, Abdullaay Osmaanu Baaseewoojo taali ngol haa Mawa.)

275 Kaarama'en

O do dilla janngirde. Waatoo, haa laawol janngirde doo boo, mallumjo don totton. Asee, mallumjo goo kaaramaajo.

Yowwaa, kanko bee gorko maako fuu, be kaarama'en. Ammaa, waatoo, dum puldebbo kadi bee gorko mum. Naa a faami naa?

Yowwaa, see, binngel debbo goo boo do dilla.

See, baka maako vi'i mo: "En yaalte haa pallel mallum doo, hannde nii, en laara ko o vi'ata men. Waatoo, kanko boo, to o laari nder junngo maa nii, o yeccete ko tammi wadugo maa haa dow duniya bee ko wafi maa saali fuu, a nanan."

See, o laari nii o vi'i binngel debbo goo yoo: "A badi maayugo. To a hooti saare nii a maayan." Asee kanko on do wara hoosa mbeelu binngel debbo goo.

Yoo, see binngel debbo goo vi'i: "Too." O hooti.

See, hoore. O vi'i walaa ko naawata mo see hoore.

See, nde binngel debbo nde hooti nii, see, hoore mum fuddi naawugo.

See, volwaay. Siriw. Sirwi siriw. Nde sirwi siriw volwaay goo, waali sedda nii, see, hoore mum goo fuddi naawugo. Do naawa, do naawa.

See, binngel debbo goo maayi. Nde binngel debbo goo maayi, naa be uwi binngel debbo naa? Asee, jemma, o yahay¹ o uwti binngel debbo kam, bana puldebbo goo. O uwti binngel debbo, be hoori mo haa oo doo doo, haa saare. Nde be hoori mo haa saare, woodi mardo anndal, boo burata mo.

¹ Yahay kam ba wi'go yahan. "A" arno nder "yahay" buri didabo bee semmbe.

² Yoylitiri kam ba wi'go irti.

See, o hoo'i binngel debbo kam o yaari haa saare oo doo doo, waatoo, bana doktor nii, waatoo, nyawndan. Kanko boo anndal baleeɓe haa woni pat dow duniya doo, walaa mo furi mo.

See, ɓe yaari binngel debbo goo. Nde ɓe yaari binngel debbo, see, ɓe wallini binngel debbo. O yi'i binngel debbo do foofa, ammaa, ndaa maaydo waali. ɓe vi'i mo: "Oo doo doo umman? Dum binngel maɓɓe on wallaahi yoylitiri ɓe. ɓee wadi ban nii ba to maayi. Ammaa jawdi ndi o yidi pat umminina ɓe binngel debbo tan ɓe yidi." See, ɓe vi'i: "Too," Haa o haɓda o laara. Binngel debbo goo see ɓe do ayna dum, ɓe do ayna dum. Asee, binngel debbo boo ɓe hokki dum kaaramaaku goo. Jemma mbeelu mum goo umma yaha waanca, nyaama yimɓe lora.

Yowwaa, nde nyaama yimɓe lora goo, asee haa wuro ɓe yehi doo, see, kaarama'en tato, kanko won nay may.

Yowwaa, see, himɓe nasti finugo, vi'i: "Teema kaarama'en nasti wuro doo. Himɓe do waali maaya maaya nonnon doo, wadtaako.

See, ɓe ewni mawɓe wuro. Alkaali bee laamdo wuro, asee, fuu kaaramaajo. Bee moyjo gooto hay? Mi yejjiti. Gooto doo bee ndottiijo feere fuu don kadi ɓe tati nii, kaarama'en non.

See, laamdo kaarama'en may jee nanngata ɓe wari wuro may.

See, ɓe vi'i: "Hannde kam, see to min hefti goddo doo. ɓe darni³ min masinta."

See, ɓe wari ɓe waddi ndiyam. ɓe wadi anndal goo.

See, alkaali goo don bee laamdo fuu, pallel goo. A yi'i, doole ɓe wonan? ɓe do woni goo, see, mbeelu alkaali vurti, mbeelu laamdo vurti bee ndottiijo goo, bee binngel debbo goo. Nde ɓe siisiina ɓe vi'a ego binngel debbo goo teema. Kanyum fuu deeraajo⁴. Mo anndi? A', binngel debbo kam haa waali goo, asee, see, ɓe wari nii, see, ɓe hoo'i mbeelu maɓɓe goo, nde ɓee doo goo ɓe do yedda⁵.

See, ɓe hoo'i mbeelu maɓɓe ɓe hirsu. Nde ɓe hirsu, haa nder ndiyam goo, alkaali maayi, laamdo maayi, ndottiijo goo maayi. Naa ɓe heɓa ɓe itta kaaramaaku haa leddi maɓɓe?

Yowwaa, nden nde binngel debbo goo boo, see, ɓe vi'i haa ɓe hirsu mbeelu mum goo, see, do'i nii, diwti nii, nde naa kanyum wari bee hoore mum goo, see, nanngi reedu mum nii. Asee, haa yimɓe wadooɓe lekki may boo, jemma ɓe wadirta. Haa ɓe yiwa mo lekki goo, see, o wadi "Ee," nii haa reedu maako. O nanngi reedu goo haa o waali forti goo.

See, ɓe hirliti yoo, see, ɓe volwaay kam naa ɓe anndaa?

Yowwaa, see ɓe wari ɓe yotti mawdo lekki goo. ɓe vi'i mo: "Ndaa ndaa ndaa ko saali hannde." ɓe vi'i: "Binngel debbo ko woni haa maa doo fuu, dum kaara-

³ Darnugo, dum fitinugo.

⁴ Deeraajo, dum kaaramaajo.

⁵ Yeddngo dum waabaago.

maajo.” O vi'i: “Kayya.” Be vi'i: “Alla. Ndaa.”

See, be emi.

See, be fid'i mo. Kanko kam nde be vi'i be hirsaa mo maa, haa o diwti nii o nanngi reedu. Nden nden mbeelu maako majji. Be hebaay mo.

See, oo doo doo goo vi'i: “Kayya.” See, be emi himbe goo. Be vi'i: “Ndaa ko o vi'i.”

See, be vi'i: “Deydey saka jemma. Deydey leer nii kazaa o nanngi reedu maako. Ammaa be anndaa.”

See, be vi'i: “Naa dum kanko?”

See, puldebbo goo naa waran laara mo kadi.

See, puldebbo wari. Be nanngi dum. Be vi'i yonki mum, sinaa non nii, tuuta binngel debbo doo, hoo'a boo kaaraamaaku mum. O tuuta binngel debbo goo, o nyaamino dum goo. O hokkita dum hakkilo ba naane. Puldebbo goo nde on wari be nanngi dum be habbi dum. Be vi'i yoo, see o tuuta binngel debbo, jee o hokkita dum mbeelu mum o hoo'i doo.

Yoo, binngel debbo goo boo naa a yi'i do waali kadi?

See, be nanngi mo, vi'i, sam kanko o anndaa, be nanngi mo, o yi'i⁶, be mbaran mo.

See, o vi'i: “Dare.” Be yaha haa gorko maako. O vi'i: “Ndaa haala min kam. Taa be mbara min.”

See, o vi'i: “Too.” Gorko maako boo hakke nde mari kaaramaaku masin, to vanngi, yimbe yi'i dum nii annditan. O wancataa naange see jemma.

Yoo, o yehi.

See, be wari be hokkita binngel debbo goo. Nde be hokkita binngel debbo ummi vi'i: “Haa toy mi woni?” Be vi'i: “Ndaa ndaa ndaa haa a woni.” Be volwaay. Be laari. Be laari.

See, o yecca haa o hoo'i binngel debbo. Binngel debbo kam naa be yeccaay dum. O vi'i: “Ko waddi yam haa do?” Nde o hefti mbeelu maako kam o warti ba naane. Be hoo'i binngel debbo be hoo'i.

See, be yecci himbe janngirde maŋbe. Be yecci yimbe pat be vi'i: “Useni, to on laari mo, tata yecca mo, ndaa o maayino. O maayaay. Ndaa ndaa ndaa ndaa ndaa ko saali dow maako.” Be yecci yimbe maako.

See, o warti haa suudu maako goo tan. O vi'i kadi ko wadi mo nii? O donno dilla yaha jannga janngirde, ko warti dum ban nii? Hannde o do yaawa, o do yaawa law law. Tata bikkoy bana maako arta mo. Asee maa, kanko kam o maayi, be yehi be iri mo, himbe pat anndi.

See, be wartiri mo haa wuro man. Nii tan, haa baaba maako bee daada maako o do wada koo dume ban naane.

Taalol ramma. Timmi.

⁶ O yi'i kam ba wi'go o yi'i bone.

(25/1/1983, Kinngi, adda Aamadu taali ngol haa Ngawndere. Puldebbo Pullo taalani mo daga o binngel. Kaaramaaku dum mistiraaku. Kaaram'en wonan.)

276 Bilki'en nayo

Taalel taalel, njamma tabooyel namarga pella dow hoore nantooŋe.

Doo bilki'en fe fe tato. 'Be nayo no. Law gooto eggi bee debbo mum hooti wuro, acci tato.

Too, kambe goo fe cenndirtaa fe don njaala gonŋo wuro doo. 'Be mbi'i: "A kaado, a vi'i see a waawa Fulfulde? Alla wallan min. No a waawirta Fulfulde doo?"

Too, kambe goo fe don njoodi. Kambe kambe mbi'i: "Minin kam miin njoodan min nuddina ko Alla wadi min. Min njara mbal amin. Min yakka gaduuru amin. A don nanta wolde Fulbe mbi'daa. Yela ngam man, a waawan Fulbe. Tum don hoosa ndiyam loota leggal maŋŋe doo."

Too, kambe goo fe don njoodi nyaama nyiiri ban nii doo. Iyeende tobino boo yenne man.

See, faabru diwoyi, tiiti fe, don wara. Nde faabru goo baditi nii, gooto wadi: "Ay, paapi." Oya vi'i: "Kayya waaye, naa dum paapi dee. Dum panlan on." Oo boo vi'i: "Kayya waaye, doo naa diwa-cakkina-kosngal naa?"

Too, kambe goo naa ngaabootiri naa? 'Be mbi'i: "See non en ndilla haa wuro haa banndiiko meeden hooti wuro goo, en njahan yama mo kadi." 'Be mbi'i: "Too, boodum. Nde njahata?" 'Be mbi'i: "Kaay, jemma jemma jemma jemma." Jemma wadaay naa, baakin njamndi sappo ban nii, fe ummi fe ndilli wuro. Nyibre goo wadi sedda, fe njotti. Gooto vi'i: "Salaam aleykum."

Nden, debbo gorko gartunooŋo wuro goo haa o vi'a: "Aleykum saalaam" goo, o vi'i: "Leekuwal doo." Law debbo maako vurti kadi. Haa o vi'a: "Ko waddi on caka jemma?" o vi'i: "Ko waddi onon e taaki yayre doo?"

See, gooto maŋŋe jabi. "Minin ngaabindiri." Waatoo, haa o vi'a: "Min ngaabootiri" goo, "Too, o vi'i paapi. O vi'i panlan. O vi'i diwa-sakkina-kosngal. Diwa-sakkina-kosngal naa? Paapi naa? Panlan?" "Haa, dum paapi, waaye." "Aan wara Purdi nii a anndaa Purpurdi?"

(1969-70, Abdullaay Osmaanu Baaseewoojo taali ngol haa Marwa.)

277 Darantum bee Baramtum

Taalel taalel, njamma tabooyel namarga pella dow hoore maa.

A nani, waaye?

Too, sikenaa, see Darantum goo vi'ata Baramtum: "Aan yaha ladde. Yah daŋŋu kusel, a wadda." Baramtum dilli ladde. O dilli nii, o yehi, o tawi modaari don

daani. Julol boo mannga d'akki don. O yehi tawi mod'aari don daani haa yoolde. O lori haa saare, o vi'i debbo maako: "Hooou silaawo wari ndilla. En kebi kusel." Daramtum goo hooi sakdeje, silaawo. 'Be pat boo bilki'en.

Too, be njotti. Law Baramtum gorko goo vi'ata debbo maako, Daramtum: "Mi soppusoppugo naa, mi taytago?"

Nden, Daramtum vi'ata mo: "Kayya Baramtum, naa junngo boftu teteki waatu e silaawo." Baramtum yaari junngo sakkini haa dubbe huunde haa bofta teteki nii, huunde mabbi. 'Biira, huunde don dasa Baramtum.

See, Baramtum vi'ata mo: "Daramtum, hoosu ommal ngaatu mo, dilla yoolde. Hoosu ommal ngaatu mo dilla yoolde." Waato, haa o wi'a: "Hoosu yommal, waatu mo o dilla gal yoolde."

See nonnon, kunga badi julol haa yana, o vi'i Daramtum: "Maaymaaygo naa il'igo?"

(1969-70, Abdullaay Osmaanu Baaseewoojo taali ngol haa Marwa.)

278 Jamnay bee Wantumi

Taalel taalelgel.

Too, Jamnay¹ bee Wantumi². 'Be wi'ata yoo: "Kadi, laaru lee, ngaari doo lellemi³ jomi mo doo, noy haala maajum?" Asee maa, haa haa haa haa Jamnay joodi doo, sarla seeki. Sarla seeki doo, asee, lellemi doo do fed'i, do fed'i, do fed'i ban nii haa bokolooje doo.

Jam, see, Jamnay see laari. Oo do laara jee nagge haa o yaha itta. O do laara jee Wantumi.

Jam, see nonnon, o wi'i: "Kayya waaye, ngorgi, dume wadi maa bokolooje doo?" O laari nii, o tawi lellemi nagge goo nanngi mo bokolooje. O wi'i: "Too en itti jee nagge timmi nii, en itta jee maa doo boo." O wi'i: "Too, bismilla." Nde be itti jee nagge timmi nii, be telli mo nii, nde be telli mo nii goo, ha be nannga nonnon.

See, o saari be haa juude. Nde saari be haa junngo goo, o wi'a: "Kayya, ngorgi am, dume a wadta ban nii doo? Kadi ittine haa mi hurge on a lora fayin, a wi'a yoo, a saaramno kadi. Hunnde booddum naa?"

Too, o habi nonnon nii, o do saara, o do saara be haa juude nii, o do saara be haa juude nii, haa be ittidi. Kuuje goo jinni.

Jam, see nonnon, be hooti wuro.

(16/2/1981, Iisa bii Saadu bii Saali bii Saydu bii Muusa taali ngol haa Ray Buuba.

O Daamaajo lesdi Ray. O anndaa Daamaare, sey, Fulfulde. Daada Iisa anndi

¹ Jamnay, dum innde maccudo malla kordo.

² Wantumi < waanti. Dum innde maccudo malla kordo.

³ Lelellu, dum miru.

Daamaare. Iisa janngi Aarabiiya seeda.)

279 Jokkadi mawna Laato

Taalel taalelgel.

Jokkadi mawna Laato, tappi yam sawru dow daande. O rufi yam ndiyam nguldam, haa dow koppi. O wi'i yam yoo: "Kayto sawru, sawru doo ndu woodaay." O wi'i: "Too, waalu hippu fayin." O yaabi mo haa keesi doo, o wi'i: "Waalu boodfum. A yi'i, nde i'eego on a wi'i kam, haa mi i'e." O yaha i'i mo keesi nonnon.

See, o lori fayin o wonni babal fayin. Kadi, o bu'i, ko lutti? O wi'i hannde o i'a mo on, hannde o do i'a mo bee seesi seesi. Hakke i'ol¹ doo o wi'i i'ol doo welii ba sukar," haa hunduko maako.

See nonnon, anndaa ni, bu'e wurti.

(16/2/1981, Iisa yeewti ka haa Ray Buuba. Iisa kam bii Saadu bii Saali bii Saydu bii Muusa. O Daamaajo. Aysatu bii Daru-jafu-waylu taalani mo. Aysatu kam Duruujjo.)

280 Nasaara bee gardi mum

Nasaara bee gardi¹.

Nasaara doo o wari. O wari haa nder baariki. Kanko doo saahan waftaako. O hokka bikkoy seede. O do hokka seede goo nonnon.

See nonnon, gardi yecci yoo: "Nasaara hee, aan bilkiijo. Taa saahu ban nii."

Too, see nonnon, o joodi. Sedfa nonnon.

Biira, see, binngel feere nii wari. "Nasaara, hokkam lee." "Mi hokkataa ma. Ban nii on be torrata naa, bii ginnaado. A torri min doo, haala dume? A anndi yam naa?"

Too, sedfa nonnon, biira, see, be wari. Nasaara'en goo, be nasti moota be do dilla nonnon. Binngel feere nii, wari do feda nonnon, biira, gardi faddi mo. Gardi faddi mo nonnon, sey, o jippi moota. Nde o jippi goo, see nonnon, be yecci yoo: "Aan bii moy?" O yecci yoo: "Aan bii moy?" O yecci yoo: "Min bii Jinngi Nyaama Saala." "Haa toye fattude maa woni?" "Fattude Wawturuuji." "Wawturuuji doo haa gal toy woni?" "Haa dow, gal dow Ngawndere." O yecci yoo: "Sooba, sooba, gite maa buuti doo, noy wadi maa?" "Mbode²." "Dume woni mbode doo?" "Hunnde nati min, nati min, ngati min. Demngel bodi³ bodi nii."

Too, see, nonnon, o yecci yoo: "Hagee sukto, haliim, hagee tambur."

¹ I'ol fotan bee i'ugo.

¹ Gardi, dum aynoowo bee Faransaare.

² Waato, godfo man sannjiti daande. Dum kam ba wi'go mboodi.

³ Teema, dum kam ba wi'go bodfeejum.

See nonnon, o wari. O yecci mo yoo: "Sukto."

See, o joodi. "Dume wadi maa gite ban nii?" O yecci: "Mi yaha dow Ngawndere. Mi yahi fidugo bokko. On kadi mbode on ngati min. Ngati min doo. See nonnon, buuti. On mi varti kadi. On mi wari mi tawi be nyaami nyiiri jinni pat."

See nonnon, o joodi. Nasaara'en wari tan. Nasaara'en wari hokki mo nyaamdu, hokki mo seede.

Birawattel, see nonnon, gardi dofti mo o hooti.

Naa min taali. Tuggere on taali. Mi nani.

(17/2/1981, Suley bii Luuti bii Jabbo Peetel bii Gonnga Nyiiri bii Dimmba Geene bii Ham Gaafdo taali ngol haa Ray Buuba. Duubi mum 15. O danyaafdo haa Ray haa fattude Dow Maayo. Suudu mum 5. Pamjo. 16/2/1981, kaawu mum, Joobo, on taali haa baariki.)

281 Mo ngesa biriji

Taalol taalol.

Godfo oo o remi ngesa biriji, o wartiri saare.

Nden, sobaajo maako wari. O wi'i: "Mi don jo"ini jabbe jeedifi haa mi wara jotta doo. To a wujji boo, mi tawan."

Nden, sobaajo maako goo wujji jabbe jeego, luttani mo gootel. O wari o tawaay. O wi'i: "Booddum. Sey to min kawri." Be kawri haa laawol. O wi'i: "Moy ngujjudaa biriji?" O maari mo paj. "Moy ngujjudaa?" O maari mo paj. Biira, godfo goo doggi. "Mi wujji. Mi wujji." Nde be potti fayin, o maari mo.

Nden, godfo goo wi'i fayin: "Mi wujji."

Takalamulus.

(1965, binngel Maayo Luwe taali ngol haa Maayo Luwe.)

282 Bumfo bee paho

Yimbe didi doo, oo maa o bumfo. O vi'i o logan¹ saare godfo. Oo maa o paho². O dilla jahaangal acci debbo maako haa saare. Nde o acci debbo haa saare, o warti jemma nden o wari o baari haa baawo suudu haa o nanta³. Bee oo bumfo doo, o vi'i o yahan o logan saare. Noye to be ngi'i mo? No o doggirta? Nden, aan a paho a vi'i boo, a warti jemma. A warta baari a don nanta. Moy furi mbaatka hakkunde maabe?

(1966, kaado Garwa taali ngol haa Garwa.)

¹ Logugo, dum nyaamtugo.

² Paho wolwan, ammaa noppi nanataa.

³ Nantugo, dum hedaago.

